

La població de Montbrió de la Marca en els segles XVII-XVIII: comparació entre censos parroquials i censos civils

RESUM

Article que presenta sis compliments pasquals de la parròquia de Montbrió de la Marca, actualment integrada al terme municipal de Sarral, corresponents a quatre anys del segle XVII (1614, 1640, 1680 i 1696) i dos del segle XVIII (1705 i 1725), es relacionen els caps de casa i el número de membres majors de set anys, a la vegada que es confronten els resultats amb els censos de l'administració borbònica.

RESUMEN

Artículo que presenta seis cumplimientos pascuales de la parroquia de Montbrió de la Marca, e integrada al término municipal de Sarral, corresponden a cuatro años del siglo XVII (1614, 1640, 1680 y 1696) y dos del siglo XVIII (1705 y 1725), se relacionan las cabezas de familia y el número de miembros mayores de siete años, también se confrontan los resultados con los censos de la administración borbónica.

ABSTRACT

This article describes six Easter observances from Montbrió de la Marca parish, currently integrated in the municipal delimitation of Sarral. These observances correspond to four different years within the XVII century, namely 1614, 1640, 1680 and 1696; and to two other years within the XVIII century, 1705 and 1725. In those, a relationship between households and the number of family members above seven years-old is presented. Additionally, a comparison between these accounts and Bourbon's mandated census is also included.

Paraules clau: demografia històrica, onomàstica, Sarral

Palabras clave: demografía histórica, onomástica, Sarral

Keywords: historical demography, onomastics, Sarral

Josep M. Grau i Pujol. Arxiver i historiador (Montblanc, 1963), col·laborador habitual de revistes de centres d'estudis de la Conca de Barberà, Camp de Tarragona i Terres de Girona. S'ha especialitzat en història moderna, si bé també investiga el període contemporani.

La població de Montbrió de la Marca en els segles XVII-XVIII: comparació entre censos parroquials i censos civils

Josep M. Grau Pujol

*ceconcabarbera@gmail.com

En les darreres dècades diversos historiadors han qüestionat els censos demogràfics del primer vicenni del segle XVIII, ja sigui confrontant-los amb censos eclesiàstics, bé aplicant les taxes de natalitat o simplement calculant les mitjanes d'habitants per casa. Jordi Nadal en fou el precursor, el seguiren Gaspar Feliu Monfort¹ i Antoni Simon Tarrés², aquest professor en base una mostra de 51 parròquies catalanes de tres diòcesis, hi aplicà la taxa de natalitat entre 1712-1722, sota la premissa que la xifra del 40 per mil seria acceptable; el resultat mostra una evident ocultació i la causa la va trobar en el poc rigor de les autoritats municipals en la confecció dels recomptes de població, argumentant que en anar lligats aquests censos a la formació dels cadastres, afavoriria el frau cara a disminuir la pressió fiscal, a més no hi figuren les classes privilegiades (església i noblesa). Ramon Grau i Marina López sintetitzen les tesis de Vilar, Nadal i Francisco Bustelo.³

El nostre objectiu en aquest article és comprovar la validesa o no dels censos oficials del primer terç del segle XVIII en el cas de Montbrió de la Marca. Sobre aquesta població disposem de les aportacions de Valentí Gual, publicades a la desapareguda revista *El Baluard*⁴, el qual compta diversos anys negatius en el segle XVII: 1608, 1618, 1629, 1638-39, 1641-42, 1647-48, els darrers a causa de la Guerra dels Segadors, entre 1701 i 1756 el creixement vegetatiu és de 91 persones, un senyal clar de l'augment demogràfic que experimentà la Conca de Barberà en aquesta centúria.

Si prenem com a base el nombre de veïns el cens de 1719 coincideix plenament amb les dades de la llibreta de compliment pasqual, però els censos de 1754 i 1763 presenten ocultació, de la mateixa manera que els de 1830 i 1845.

Evolució dels veïns de Montbrió de la Marca segons els censos civils (1719-1845)

Any	núm.
-1719:	16
-1732:	15
-1744:	18*
-1754:	12
-1763:	12
-1819:	45
-1830:	13
-1845:	23

*Dades procedents d'un capbreu ⁵

El nombre de cases a Montbrió a les primeres dècades del segle XVIII oscil·lava entre quinze i setze, els censos oficials semblen fiables. Com més petita és la localitat més difícil és amagar les xifres dels immobles, però el cens de 1773 no mereix credibilitat.

Evolució de les cases de Montbrió de la Marca segons censos civils (1708-1845)

Any	número
-1708:	15
-1716:	16
-1717:	15
-1718:	16
-1726:	15
-1744:	17*
-1773:	13
-1845:	23

*Dades procedents d'un capbreu.

La primera referència del número absolut d'habitants després de la Guerra de Successió sembla correcta atenent la taxa de natalitat (43,5 per mil) i el número d'integrants per casa (4,1), al contrari d'alguns recomptes del segle XIX, que són clarament defectius.

Evolució dels habitants de Montbrió de la Marca segons els censos civils (1718-1887)

Any	número
-1716 -1719:	66
-1787:	159
-1830:	70

-1841:	73
-1843:	68
-1845:	85
-1857:	320*
-1887:	294

* Juntament amb Vallverd de Queralt.

Font: Josep Iglésies Fort, "La població de la Conca de Barberà a través de la història", *VIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos a Montblanc*. Granollers, 1967, p. 75-94; *Estadístiques de població de Catalunya. El primer vicenni del segle XVIII*. Barcelona, 1974, 3 vol. ; "El corregiment de Tarragona i la subdelegació de Montblanc l'any 1763", *Santes Creus*, 31, vol. IV (1970), p. 49-69; "Una relació de pobles i de xifra de cases del corregiment de Tarragona l'any 1773", *Santes Creus*, 39 (1974), vol. IV, p. 441-450 i Pere Voltes Bou, "Distribución de una leva de soldados entre los núcleos habitados de Cataluña en 1726", *Quadernos de Historia Económica de Cataluña* (Barcelona), X (1973), p. 57-76.

Referent al segle XIX algunes xifres les hem extret del Butlletí Oficial de la Província de Tarragona (BOPT).

Segons la normativa del Concili de Trento els fidels havien de combregar almenys un cop a l'any, per Pasqua, en aquell moment el rector anotava en una llibreta o en fulls els noms dels qui ho havien fet i els assenyalava amb una creueta, aquestes relacions són molt útils pel coneixement de la demografia històrica. Per Montbrió hem localitzat les llistes del segle XVII i primer quart del XVIII. Del 1614 al 1725 el nombre de caps de casa es manté estable, hi ha una baixada el 1640, a causa de la crisi, precisament en aquest any documentem la presència en el terme de dos mossos i un pastor. L'economia de Montbrió era essencialment agrària i per a la transformació dels cereals en farina es disposava d'un molí. A causa de la poca diversitat de cognoms, alguns dels caps de casa homònims es diferenciaven entre si per un renom o àlies, i si eren parents (pare i fill) per major o menor, les vídues, com era habitual, prenen el cognom del marit. Una de les característiques d'aquest registre és que no contempla els menors de set anys, és a dir, els infants que encara no combregaven. Del segle XVII a inici del XIX, el número de confessants es duplica. Segons estadístiques de Valentí Gual els anys negatius en el set-cents foren el 1707, 1709, 1713 (en plena Guerra de Successió), seguits de 1724, 1746 i 1749.

Evolució dels caps de casa de Montbrió de la Marca segons les llibretes de compliment pasqual (1614-1804)

Any	núm.
-1614:	11
-1640:	9
-1680:	10
-1696:	12
-1705:	15
-1725:	16
-1804:	22

Apèndix Documental

1. Caps de casa de Montbrió de la Marca (1614)

- Aldaverd
- Batlle vell
- Berenguer
- Pubill Duc
- Pubill Macià
- Montserrat Mateu
- Francesc Tarragó
- Batlle Onofre Tarragó
- Pere Tarragó
- Na Tèrmens
- Jaume Vilar

Total: 11

2. Caps de casa de Montbrió de la Marca (1640)

- Joana, vídua Aldaberd (4)
- Pere Duc, major (1)
- Pere Duc, menor (4)
- Magdalena, vídua Mateu (4)
- Caterina, vídua Tarragó (3)
- Miquel Tarragó, *batlle* (5), té un pastor i un mosso-pagès
- Miquel Tarragó, (a) *Berenguer* (4), al seu càrrec té un mosso-pagès
- Miquel Tarragó (a) *hereu* (4)
- Josep Tarragó, major (2)

Total: 9 caps de casa i 31 combregants

3. Caps de casa de Montbrió de la Marca (1680)

- Pere Contijoc
- Jacint Mateu
- Josep Mateu
- Ramon Mateu
- Josep Tarragó
- Macià Tarragó
- Miquel Tarragó
- Silvestre Tarragó
- Jacint Vilar
- Miquel Vilar

Total: 10

4. Caps de casa de Montbrió de la Marca (1696)

- Llorenç Ballester
- Pere Contijoc
- Josep Mateu
- Ramon Mateu
- Joan Tarragó
- Joan Tarragó, del molí
- Josep Tarragó
- Macià Tarragó
- Miquel Tarragó
- Onofre Tarragó
- Jacint Vilar
- Miquel Vilar

Total: 12

5. Caps de casa de Montbrió de la Marca (1705)

- Llorenç Ballester
- Josep Borràs
- Caterina Contijoc
- Josep Mateu
- Mònica Mateu
- Rafael Oluja
- Joan Tarragó
- Joan Tarragó, del molí
- Josep Tarragó
- Macià Tarragó
- Magdalena Tarragó
- Miquel Tarragó
- Miquel Tarragó [homònim]
- Jacint Vilar
- Miquel Vilar

Total: 15 veïns

6. Caps de casa i combregants de Montbrió de la Marca (1725)

- Celdoni Ballester (1)
- Miquel Ballester (3)
- Francesc Borràs (4)
- Pere Contijoc (2)
- Pau Miró (2)
- Rafel Oluja/Aluja (5)
- Ramon Rosic, rector (1)

- Francesc Tarragó (2)
- Joan Tarragó (8)
- Josep Tarragó (5)
- Macià Tarragó (3)
- Pere-Antoni Tarragó (3)
- Miquel Tarragó, del carrer de Baix (2)
- Miquel Tarragó, major (3)
- Josep Vilar, menor (3)
- Josep Vilar, major (3)
- Llúcia, vídua Vilar i el seu fill Vilar (6)

Total: 16 caps de casa i 56 combregants

Observacions: Les xifres entre parèntesi corresponen als combregants integrants a cada casa.

Font dels documents: Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT), fons Parroquial de Montbrió de la Marca, Compliment Pasqual 1614-1725, núm. 20, caixa 3.

Notes:

- 1.- "El cens de població de 1717. Exemples d'ocultacions a les terres de Lleida", *Pedralbes* (Barcelona) 3 (1983), p. 217-226. Ell calcula una mitjana de 4,09 habitants per casa.
- 2.- "La població de Catalunya a principis del segle XVIII. Velles i noves estimacions", *Pedralbes* (Barcelona) 8-I (1988), p. 155-162, reproduït en la seva monografia *La població catalana a l'edat moderna. Deu estudis*. Bellaterra, 1996, p. 77-101.
- 3.- "El creixement demogràfic català del segle XVIII: la polèmica Vilar-Nadal", *Recerques* (Barcelona) 21 (1988), p. 51-69, incideixen en el paper de les crisis demogràfiques, les migracions i altres factors.
- 4.- "El moviment natural i estacional de la població de Montbrió de la Marca", *El Baluard* (Sarral), 51-53 (1991), del mateix autor hi ha la nota "De la història de Montbrió. Petites notícies de la història montbrionenca (ss. XVII-XVIII)", a la mateixa revista sarralenca, núm. 38 (1989), p. 23. També podem consultar el llibre col·lectiu de Josep M. Grau-Valentí Gual-Roser Puig, *Noms i gent de la Conca de Barberà*. Barcelona, 1990.
- 5.- Som conscients de la limitació d'una font de caràcter senyorial de reconeixement de la propietat urbana i rústica, atenent que no comptabilitza les persones sense domini útil, com són jornalers, mossos, però com a mitjà de comparació ens és útil, de la mateixa manera que ho ha fet Antoni M. Jordà Fernández, "Aportaciones a la demografia a partir del estudio de Capbreus", *I Col·loqui d'Història Agrària del Camp de Tarragona, Conca de Barberà i Priorat*. Tarragona, 1979, p. 77-83.